

Na domačem hólmei in na visokej gori.

Na holmei smo nad domačo vasjó. Zlato solnce zahaja za sinje goré, rudí se in žarí oblačke samevajoče po sinjem nebu. Črnokrili kos prepeva pesen večernico sedeč vrhu tenke smreke; drobni skorjaneec hití izpod neba navzdol v zeleno žito. Lahen vetrič piše od juga, od gorkega juga, ziblje mlado setev po poljanah, pripogiblje šibke bilke po pisanem travniku. Krepki smo na duhu, krepki na telesu v svežem večernem zraku. Bistro nam zré okó na domače selo prostirajoče se pod hribcem, na bele hiše, na svitla okna, v katerih blesté se in odsevajo solnčni žarki. Iz dimnikov se dviga zavíšnel dim, k višku se popenja, vije, raztrgava in gine. Ljudjé se vračajo domóv s polja in travnikov, ki raznobojnemu vencu podobni obdajajo prijazno selo (vas). Kopáč nese motiko na rami in žvižga napev vesele národne pesni, tesár koraka veselo s sekíro na rami, dekleta plevíce nosijo polne jerbase plevela na glavi in hlapec pelje voz dišečega sená proti hlevu. Pastír goni vaško čredo, vole in krave, ovce in kozé. Čujejo se živinski zvonci. Mogočno in oblastno stopa pastír z bičem v roci in poka z njim, da odmeva daleč na okrog po dolini. A njegov továriš trobi na rog. Poje si in žvižga, škriplje in ropoče. In nad nepokojnim selom, nad ovočnim (sadnim) drevjem in ravnim poljem poletáva lastovka, striže na vse strani in žvrgolí pod jasním nebom. Na nebo pa priplava izza gorá na vzhodu srebrna luna. Mrak prepréza dolino in goró, zvezde se užigajo na nebeškem oboku. Iti nam je domóv, čaka nas gorka večerja in mehka postelja v dišečej mrvi. Kako lep je pač dom, kako srečen je človek, da ga ima, tu živimo, tu trpimo, tu umrimo!

Na visocej gori smo. Jutro je. Težaven je bil pot do sém: po večkrat smo viseli poleg globocega brezdna v smrtnej nevarnosti. A to nič ne dé. Nevaren je pot do slave; nevarno je plezati na snežnike. A zdaj smo na vrhunci in se ozíramo okrog. Povsod, kamor se ozreš, povsod te obdajajo snežniki; sive skale štrlé proti nebu in temna brezdna zévajo v nas. Vse je mrtvo, nič življenja. Le divja koza se plazi tód, po bornej travi, rastočej po skalnatih razpoklinah, pase se, in predrzni lovec s puško v roci preží nanjo skrit za pečino. In nad pečevjem pluje kraljevi orel ter pazi, kdaj se zvrne skokonoga koza ali predrzni lovec v strmi prepad. Strahovit je res pogled na okoli, gróza nas sprehaja, a veličasten pri vsem tem. Snežniki, ki kipé s snegom pokritimi vrhovi k jasnemu nebu, hudourniki, ki se valé z vrhuncev gorá po plazfnah nizdolu, valé se in prekopicévajo, dokler ne izginejo penèč se in šumèč v nenasitnem gorskem žrelu; jezera, pogorska očesa, cvetlice, cvetoče in dèhteče tod, vse to je krasno, vse veličastno. A v znožji visocih gorá razprostíra se široka raván, vidimo sela, vidimo mesta, temne gozde in zelene poljane. In po planjavi se vijó reke kakor srebrne niti po pisanej tkanini ter se izlivajo v mogočno morje. In v morji blisketá solnce, blisketá v snegu okoli nas. Šíren je svet, prostrána je zemlja. Gledajočim vse to, izbujajo se nam v glavi misli, visokoletéče misli. Ves svet hočemo prebródití, bití povsod in bití nikjer; nabirati si želimo zlatá in srebrá, nabirati si slave in častí. Takó mislimo ter skoraj ne opazimo oblaka, ki visí

na gori ne daleč od nas; širi se, temní se. Bežimo od tód, bliskalo se bo, grmeló in treskalo. Hitimo v vas pod goró!

* * *

Mladi čitatelj! Bila sva na prijaznem hólmei nad domačo vasjó, splezala sva na visoko goró. Kje ti je bolj dopalo? Gledati s hribca na poznato selo in se vračati potem k domačemu ognjiščí, k roditeljem, bratom in znancem, ali na visokej gori zrétí na okrog, daleč po širocem svetu iskati si slave in bogastva? Kaj bolj osrečuje človeka, da žíví mirno v krogu svojih domačih, srečno in zadovoljno, ali da blódi po svetu za nestanovito péno slave in častí, s praznim srcem in nemirnim duhom?

Jos. Gradačan.

Lončarstvo.

Lončar je rokodelec, ki od glíne (íla) zdeluje lonce in drugo posodo, v katerej se kuhajo ter varé jedí in tekočine. Glina je raznovrstne boje; tudi je ali mastna ali žilasta in se dá mesiti, ako jo z vodo razmočimo. Lončar naredí posode v raznej obliki in velikosti in potem jih suší, ožiga, barva in loší (cinja). Zemlja za lonce treba da je čista, v njej ne sme biti nobenega kámena. Ravno zaradi tega jo je presejati skozi posebno rešeto, potem ugnjétati in razdrobiti, a nazadnje zopet z roko dobro izpremešati, predno se posoda začne delati.

Najpoprej lončar potrebuje lončarskega srpa, rekši ostrega železa, podobnega polovici lune, s katerim se grudasta glina razreže v tenke platnice, da také najde vsak najmanjši kamen.

Okroglo posodo lončar dela na lončarskem kolóvratu, a oglásto s pomočjo lesénih ali sadrénih tvorílih (kalupih).

Ako hoče lončar loncec (pisker) narediti, vzame najpred kos vlažne in popolnem pripravljene glíne (íla). dene ga na gorénjo kolut lončarskega kolóvrata, zavrtí z ного koló, z rokama pa stiskava glino; v tem, da se kolut vrtí, daje glini podobo valjka. Potem vtakne palec v váljek ter neprestano koló vrteč daje s palcem loncu óno obliko, kakeršno želf imeti. Kadar je loncec dogotovljen, izgládi ga ter ga z medéno (mesingasto) žico odreže od koluti. Ročaj in druge lončeve dele, ki se na koluti izvesti ne dadó, naredí z rokó ter jih na loncec prilépi.

Takó se zdelujejo skledé, pládniki, skledice in druge take posode. Samo to je treba pómneti, da se take stvarí dolbejo z okroglasto posodo, narejeno od lesá, pločevine, rogá ali pa od same glíne.

Ko je posoda izgotóvljena, suší se v senci a nikoli ne na solnci, potem se takój pobarva, polóši in ožgé. — Lončarska roba je navadno od slabéjše glíne, položena je s svinčenim steklom, ali se pa še celó ne lóši, kakor n. pr. lonci za cvetlice. Pri lóšenju (cinanju) te proste robe se dostikrat zgodí, da se ves svinčeni okis ne zveže s kremenico, in v tacih posodah se jedí lahko navzamejo strupenega svinca. Izbirati je torej treba zmirom le dobro ožgano, jasno zvenéčo robo s svetlim lošem.